

Οι τρόποι πρόσληψης του προπατορικού αμαρτήματος

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο φιλόλογος κ. Ηρακλής Ψάλτης, στο σημερινό απόσπασμα της εργασίας του, σχετικά με τα θέματα της αμαρτίας και της λύτρωσης στο έργο του Γ. Βιζυηνού, από την άποψη της Ορθόδοξης Θεολογίας (προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.remptousia.gr/?p=91741>), εκθέτει τους τρόπους με τους οποίους κατανοήθηκε το προπατορικό αμάρτημα και τις συνέπειες της αντίστοιχης θεολογίας που σε κάθε περίπτωση παράχθηκε.

Όμως αυτή η αφύσικη πραγματικότητα δεν αποτελεί μια αποτυχία του έργου του Θεού, όπως και αυτός ακόμη ο κόσμος των φυσικών καταστροφών, των αθώων θυμάτων, των πολέμων, της αδικίας και της ανισότητας, στα μάτια του πιστού είναι ο *θρίαμβος της ελευθερίας* του ανθρώπου που κερδίζει βήμα με βήμα την πορεία του προς τη θέωση χειραγωγούμενος από την αγάπη του Θεού. Αντιθέτως, μια θέωση του ανθρώπου και του κόσμου που δεν είναι γεγονός ελευθερίας, θα μπορούσε να θεωρηθεί αποτυχία του έργου του Θεού[85].

Η «κατανόηση», όμως, του προπατορικού αμαρτήματος δεν έγινε με τον ίδιο τρόπο στον χριστιανικό κόσμο. Στη χριστιανική Δύση οι λατίνοι Πατέρες κατανοώντας την έννοια της θεότητας ως απρόσωπης και ανυπόστατης ουσίας οδηγούν την σχέση Θεού και ανθρώπου στην θρησκευτική χρησιμοθηρία και δικανική ηθική. Ο πυρήνας αυτής της ηθικής εντοπίζεται στην ιδέα της ατομικής σωτηρίας, με κίνητρο τον φόβο της αιώνιας κόλασης. Η παραβίαση της θεϊκής εντολής από τον άνθρωπο, η αμαρτία του, διαταράσσει τη θεϊκή δικαιοσύνη, προσβάλλει το μεγαλείο του Θεού. Η οργή του Θεού απαιτεί ισάξιο αντίτιμο με το μέγεθος της προσβληθείσης αξίας, για να ισορροπήσει η διασαλευθείσα τάξη της θεϊκής δικαιοσύνης. Ο Θεός Πατέρας τιμωρεί τον Υιό Του, για να ικανοποιηθεί η οργισμένη δικαιοσύνη Του και να εξιλεωθεί η αμαρτωλή και ένοχη ανθρωπότητα.

Η *ποιμαντική του φόβου* που ακολούθησε η Δυτική Εκκλησία και θεολογία μετέτρεψε τον Τριαδικό Θεό της αγάπης σε τιμωρό, τον άνθρωπο σε

αξιοκατάκριτο αμαρτωλό, τους κληρικούς σε επαγγελματίες ενός μεταφυσικού μονοπωλίου και την Ιστορία σε χώρο του απόλυτου προορισμού και της ανελευθερίας του ανθρώπου[86]. Ο κατεξοχήν «υπεύθυνος» γι' αυτήν την πορεία της δυτικής χριστιανοσύνης θεωρείται ο Αυγουστίνος Ιππώνος (354-430 μ. Χ.). Είναι ο ίδιος που συνδέει το κακό με το «Προπατορικό αμάρτημα», όπως το ονομάζει το 396 μ. Χ., γι' αυτό και χαρακτηρίζεται ως ο «πατέρας της ενοχής» στη Δύση[87]. Ανοίγει έτσι τον δρόμο για τη *θρησκευτικοποίηση* του Χριστιανισμού, τη μεταβολή της πίστης σε κώδικα ατομικής ηθικής, τη μετατροπή της Εκκλησίας σε ελεγκτικό θεσμό για την εφαρμογή και επιβολή της ηθικής[88] και την θεώρηση του Σατανά ως όργανο της θείας οργής[89].

Εμβαθύνοντας θεολογικά το γεγονός αυτό με την βοήθεια των Πατέρων μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι το δέντρο του καλού και του κακού, όπως επισημαίνει ο Ιωάννης Δαμασκηνός, είναι δοκιμασία και άσκηση για τον άνθρωπο, η οποία τον οδηγεί στην αυτογνωσία της *κτιστότητάς του*[90]. Στη συνειδητοποίηση ότι η φύση των κτιστών προήλθε από το μη ον[91], όπως επισημαίνει ο Αθανάσιος Αλεξανδρείας (περ. 296 – 373 μ. Χ.), επομένως η φύση τους δεν είναι κατ'ουσία άτρεπτη, απεναντίας είναι τρεπτή, αλλοιωτή και ευμετάβλητη[92]. Έτσι το κάθε κτίσμα κατευθύνεται δυνητικά είτε στην τελειωτική ολοκλήρωσή του είτε στον μηδενισμό του. Η «εσφαλμένη» όμως αυτογνωσία του τον οδηγεί στη σύγχυση της γνώσης των ορίων της κτιστότητάς του και ο ατελής άνθρωπος αντί να πάρει τον δρόμο της τελείωσης, επαναστατεί και βάζει κατά φαντασία στο θρόνο του Θεού τον εαυτό του[93].

Η ορθόδοξη θεολογία κατανόησε το προπατορικό αμάρτημα, κυρίως, ως αρρώστια και δεν έκανε λόγο για καμιά κληρονομική ενοχή παρά μονάχα για κληρονόμηση της φθοράς και του θανάτου[94]. Η ματαίωση του καθ'ομοίωση δεν ήταν οριστική. Επομένως, ο άνθρωπος στον παράδεισο δεν χάνει ένα αγαθό και τώρα πρέπει να γυρίσει στο παρελθόν, για να το ξαναβρεί, αλλά ματαιώνεται μια μελλοντική απόκτηση ενός αγαθού και επιβάλλεται να αρχίσει η ίδια πορεία[95]. Και δίχως το προπατορικό αμάρτημα υπήρχε *η ίδια αναγκαιότητα να γίνει η τελειωτική πορεία* και να πλησιάσει ο Θεός τον άνθρωπο. Η φιλανθρωπία του Θεού -και όχι η προσπάθειά Του να αποκαταστήσει την τάξη της δικαιοσύνης στο θείο χώρο- είναι πλουσιότερη και ανεξάντλητη[96].

Το προπατορικό αμάρτημα, όπως και κάθε αστοχία του ανθρώπου, ο αγώνας για αναμαρτησία, όπως και η μετάνοια, συνδέονται άρρηκτα με την τιμωρία και την επιβράβευση, την ποινή και τον έπαινο, την Κόλαση και τον Παράδεισο, το πυρ του *ἀεὶ φεῦ εἶναι* και το φως του *ἀεὶ εὖ εἶναι*, σύμφωνα με τον Μάξιμο τον Ομολογητή (580-662 μ. Χ.)[97].

[Συνεχίζεται]

[85]Χ. Γιανναράς, *Αλφαβητάρι της πίστης* (Αθήνα: Εκδόσεις Δόμος, 2006)σ.131.

[86]Στ. Γιαγκάζογλου, «Το Ορθόδοξο ἦθος», στο Κ. Αγόρας, Στ. Γιαγκάζογλου, π. Ν. Λουδοβίκος, Στ. Φωτίου *Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας*, τόμος Α΄, *Δόγμα, Πνευματικότητα και ἦθος της Ορθοδοξίας* (Πάτρα: Εκδόσεις Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, 202)σ.245 -304, εδώ σ.281.

[87]π. Ν. Λουδοβίκος, *όπ. παρ.*, σ.66.

[88]Στ. Γιαγκάζογλου, *όπ. παρ.*, σ.250.

[89]Ι. Ρωμανίδης, *Το προπατορικό αμάρτημα* (Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Π. Πουρναράς, 2010)σ.68.

[90]Ιωάννης Δαμασκηνός, «Ἐκδοσις ακριβῆς της Ορθοδόξου Πίστεως», P.G. 94, 916D: «Τὸ δὲ τῆς τοῦ καλοῦ τε καὶ κακοῦ γνώσεως ξύλον ἡ τῆς πολυσχεδοῦς θεωρίας διάγνωσις. Αὕτη δέ ἐστίν ἡ τῆς οἰκείας ἐπίγνωσις φύσεως».

[91]Μ. Αθανάσιος, «Λόγος κατά Ἑλλήνων», P.G. 25, 101: «Οὐτε γάρ αὐτομάτως, διὰ τό μή ἀπρονόητα εἶναι, οὐτε ἐκ προϋποκειμένης ὕλης, διὰ τό μή ἀσθενῆ εἶναι τόν Θεόν· ἀλλ' ἐξ οὐκ ὄντων καί μηδαμῶς ὑπάρχοντα τά ὅλα εἰς τό εἶναι πεποιηκέναι τόν Θεόν διὰ τοῦ Λόγου οἶδεν...»

[92]Ν. Ματσούκας, «Το προπατορικό αμάρτημα και το πρόβλημα του κακού», (2008) *όπ. παρ.* σ..203.

[93]Ν. Ματσούκας, «Το προπατορικό αμάρτημα και το πρόβλημα του κακού», (2008) *όπ. παρ.*, εδώ 205.

[94]Ν. Ματσούκας, *όπ. παρ.*, εδώ 206.

[95]Ν. Ματσούκας, *όπ. παρ.*, εδώ 203.

[96]Ν. Ματσούκας, *όπ. παρ.*, εδώ 207.

[97]Μάξιμος Ομολογητής, «Περί διαφορών αποριών», P.G. 91, 1392: «Ὁγδόη καί πρώτη, μᾶλλον δέ μία καί ἀκατάλυτος ἡμέρα ἡ ἀκραιφνής ἐστὶ τοῦ Θεοῦ καί παμφαῆς παρουσία, μετὰ τήν τῶν κινουμένων στάσιν γινομένη, καί τοῖς

μέν τῷ τοῦ εἶναι λόγῳ κατὰ φύσιν προαιρετικῶς χρησαμένοις, ὅλου προσηκόντως ὅλοις ἐπιδημοῦντος, καί τό ἀεί εὔ εἶναι παρέχοντος διά τῆς οἰκείας μετοχῆς, ὡς μόνου κυρίως καί ὄντος καί ἀεί ὄντος καί εὔ ὄντος, τοῖς δέ παρὰ φύσιν τῷ τοῦ εἶναι λόγῳ γνωμικῶς χρησαμένοις, ἀντί τοῦ εὔ τό ἀεί φεῦ εἶναι κατὰ τό εἶκός ἀπονέμοντος, ὡς οὐκ ὄντος αὐτοῖς λοιπόν χωρητοῦ τοῦ εὔ εἶναι, ἐναντίως πρός αὐτό διακειμένοις, καί κίνησιν παντελῶς οὐκ ἔχουσι μετά τήν τοῦ ζητουμένου φανέρωσιν, καθ' ἣν τοῖς ζητοῦσι πέφυκε φανεροῦσθαι τό ζητητόν».